

Uppdrag 46 – redovisning från Länstyrelsen i Stockholms län

Process

Länstyrelsens arbete med samhällsorientering under 2017

Kommunerna i Stockholms län har samverkat kring samhällsorienteringen (SO) sedan 2010 och det finns därmed en god beredskap och kapacitet för att tillhandahålla SO av hög kvalitet i länet. Samverkan sker genom ett gemensamt kansli med placering i Stockholms stad - Centrum för samhällsorientering (CSO) och genom en samordnad upphandling av SO. 25 av länets 26 kommuner ingår i samverkan, samt Håbo kommun i Uppsala län. Nacka kommun har valt att stå utanför samverkan och driva sig egen SO med hjälp av privata utbildningsanordnare. Länstyrelsens bedömning är att det är betydligt svårare för en enskild kommun att erbjuda en SO med hög kvalitet. SO består av 64h för deltagarna i Nacka, där man har kompletterat med ett block om lokal kännedom. Nyanlända i länets övriga kommuner erbjuds 72h där de inledande 12h består av hälsokommunikation.

Länstyrelsen deltar aktivt i den beredningsgrupp som är kopplad till CSO. I beredningsgruppen ingår förutom ett antal representanter för kommuner även en regional representant för Arbetsförmedlingen. Länstyrelsen har även vid behov enskilda avstämningar med Arbetsförmedlingens representant. Beredningsgruppens fokus under året har varit fortsatt implementering av en utökad SO som omfattar 12h hälsokommunikation. Den utökade SO bygger på en samverkansmodell mellan hälso- och sjukvårdsutbildade kommunikatörer på Stockholms läns landsting och CSO. Länstyrelsen ser det som angeläget att fler nyanlända får ta del av hälsokommunikation inom ramen för SO och har därför under flera år arbetat aktivt med frågan.

Ett ytterligare fokusområde har varit att stödja kommunerna i deras arbete för att nå och motivera nyanlända invandrare ur den utökade målgruppen att delta i SO. Detta har bland annat gjorts genom spridning av det informationsmaterial som har tagits fram av informationsverige.se.

CSO genomför ett stort antal auskultationer årligen (29 stycken under 2017), för att identifiera utvecklingsbehov i kursupplägg samt eventuella kompetensutvecklingsbehov hos kommunikatörerna. CSO gör även gruppintervjuer med deltagare, samt telefonintervjuer ett år efter avslutad kurs för att samla in deltagarnas upplevelse av kursen. Länstyrelsen deltar på minst en auskultation varje år. Vi har även en till två avstämningar årligen med Nacka kommun som inte

ingår i CSO. I samband med avstämningarna lyfter länsstyrelsen alltid vikten av jämställdhetsperspektivet samt ställer frågor kopplat till detta.

Regelbunden obligatorisk kompetensutveckling anordnas för kommunikatörerna, exempel på teman är jämställdhet, HBTQ och ANDT-frågor. Länsstyrelsens sakkunniga inom relevanta områden bjuds in att hålla i vissa fortbildningstillfällen.

Resultat – deltagade i samhällsorientering

Tabell 1. Totalt antal kommuner i länet samt antal kommuner som svarat på webbenkäten om samhällsorientering.

Totalt antal kommuner i länet	Antal kommuner som besvarat webbenkäten
26	26

Tabell 2. Deltagande i samhällsorienteringen (SO) i etableringen uppdelat på totalen (T), kvinnor (K) och män (M) samt hur kommunerna anordnar SO.

	Antal deltagare		I huvudsak hur kommunernas SO för nyanlända anordnas (antal kommuner)			
	Antal deltagare i etableringen <i>Uppgift från Arbetsförmedlingen</i>	Antal deltagare i etableringen <i>Uppgift från kommunerna</i>	I egen regi	Via upphandlad aktör	Genom samverkan med annan kommun/kommunalförbund eller motsvarande	Erbjuder ingen SO
T	4781	5195				
K	1834	1957		26		
M	2947	3238				

Tabell 3. Genomsnittlig väntetid till samhällsorientering (SO) uppdelat på kvinnor (K) och män (M)

Genomsnittlig väntetid för nyanlända kvinnor och män från anmälan till påbörjad SO (andel kommuner i procent)					
	0 - 4 veckor	5 -10 veckor	11 - 20 veckor	21 eller fler veckor	Vet ej/erbjuder ingen samhällsorientering
K	100%				
M	100%				

Tabell 4. Främsta orsakerna till väntetider till samhällsorientering (SO), uppdelat på kvinnor (K) och män (M)

Främsta orsakerna till väntetider (antal kommuner)								
	Avvaktar kursstart pga för få deltagare som talar samma språk	Avvaktar kursstart pga för få deltagare av andra skäl	Anordnar SO under en viss period	Kö till barnomsorg	Svårt att samordna SO med andra insatser	Svårt att hitta lämpliga samhälls-kommunikatörer	Vet ej	Annat
K	25	1		25				
M		1			25			

Kommentarer till tabellerna

Antalet deltagare på SO har ökat kraftigt under 2017, vilket har krävt stora ansträngingar av de privata leverantörerna, samt av landstingets hälsokommunikatörer.

Väntetiden för att påbörja kurs är oftast kort för nyanlända i Stockholms län, förutom i de fall där det är ett mycket ovanligt språk och kursstarter sker mer sällan. Precis som tidigare år är det tydligt att kö till barnomsorg påverkar kvinnornas möjligheter att påbörja kurs, medan den främsta orsaken för männen är svårighet att samordna SO med andra etableringsinsatser.

Statistiken från Arbetsförmedlingen respektive kommunerna över hur många som har tagit del av SO inom ramen för sin etablering är relativt samstämmig i vårt län, vilket är glädjande och visar på en strukturerad och god samverkan. Den diskrepans som finns ser vi att delvis beror på att Nacka kommun, som står utanför samverkan, inte för statistik på ett sådant sätt att det går att särskilja vilka deltagare som ingår i den utökade målgruppen och vilka i etableringen.

Under tiden oktober 2016 till och med september 2017 har totalt 191 personer ur den utökade målgruppen anmälts till kurs, varav 136 kvinnor och 55 män. Under perioden har 89 personer genomfört kursen, varav 66 kvinnor och 23 män. Antalet närvarotimmar är betydligt sämre än för gruppen inom etableringen. Många är kvinnor och arbetet med att nå denna målgrupp är ett kontinuerligt utvecklingsarbete. CSO har startat ett ambassadörspilotprogram för före detta deltagare, med syftet och målet att ambassadörerna ska locka nya deltagare ur den egna språkgruppen att anmälas till kursen. 2017 har CSO haft 6 ambassadörer på farsi/dari.

Analys

En samlad bedömning av insatser och resultat

Centrum för samhällsorientering (CSO) är ett gott exempel på regional samordning och centret jobbar på ett mycket kvalitativt sätt och alltid med den nyanlända i fokus.

CSO erbjuder flexibla kursupplägg - halvdag, heldag, eftermiddagskurser, förmiddagskurser och kvällar och helger - för att underlätta för personer i olika livssituationer att delta i kursen. Väntetiderna för att få påbörja kurs är korta för både kvinnor och män, detta gäller även i den kommun som inte är en del av samverkan.

En pilotomgång har genomförts med målgruppsanpassade kurser för framförallt kortutbildade, där SO kopplas ihop med SFI. Dessa kurser har ännu inte utvärderats men vi ser att detta är ett intressant utvecklingsområde och kommer att stötta CSO i arbetet.

Länsstyrelsen och CSO har de senaste åren anordnat ett antal dialogseminarier för arbetsförmedlare för att öka kunskapen om SO, och för att lyfta vikten av att alla nyanlända faktiskt erbjuds att delta i en kurs under början av sin etablering. Detta bedömer vi har bidragit till en ökad kunskap och förståelse hos arbetsförmedlarna om vikten av att nyanlända deltar på SO i så hög grad som möjligt. Länsstyrelsen har i dagsläget svårt att bedöma huruvida förändringarna i etableringslagstiftningen som träder ikraft 2018 kommer att påverka om och när SO läggs in i den nyanländas handlingsplan, men vi tror att fortsatt dialog och samverkan med arbetsförmedlarna kommer att vara avgörande för andelen nyanlända som anmäls till SO.

De samhällskommunikatörer som genomför SO i Stockholms län har i enlighet med upphandlingen kompetenskrav på avslutad eftergymnasial utbildning eller i undantagsfall avslutade kurser inom eftergymnasial utbildning, svenska som andra språk B eller svenska B. Kommunikatörerna ska även ha en dokumenterad pedagogisk utbildning eller erfarenhet av undervisning i grupp om minst fem vuxna personer under minst ett år, samt kunskaper i aktuellt undervisningsspråk som motsvarar minst nivå C1 för färdigheterna Förstå och Tala enligt Europarådets gemensamma referensram för språk (CEFR). Om inte kommunikatören har pedagogisk erfarenhet från vuxenutbildning ska arbetsledare introducera denne i detta enligt en framtagen modell.

Vad gäller hur stor andel som fullföljer samhällsorienteringskursen kan lyftas att i Stockholms län där kursen är 72 timmar har ungefär 70% av deltagarna närvarat minst 61 timmar, varav 30% på samtliga 72 timmar. CSO överväger att börja föra statistik på ett annat sätt så att inte en person som har missat en timme pga tex sjukdom inte räknas som att den har fullföljt kursen. Vad gäller hur stor andel av dem som omfattas av etableringslagen slutför SO inom ett år från att de anmälles till kursen så är det tydligt att den kommun som valt att stå utanför samverkan anger betydligt sämre siffror på detta, endast 41-60 %, medan det för övriga kommuner är 81-100 %. Samtliga kommuner anger att den vanligaste orsaken, för både kvinnor och män, till att SO avbryts innan kursen är slut är att andra insatser prioriteras/krockar med SO. Även praktik är en anledning till både mäns och kvinnors avhopp. Slutligen kan man se att en ytterligare anledning till att män inte fullföljer kursen är arbete och för kvinnor föräldraledighet.

CSO stödjer kommunerna i deras arbete med att nå den utökade målgruppen. Samtliga kommuner har en kontaktperson för arbetet med att nå och anmäla den utökade målgruppen till kursen. De anmäler deltagarna till kursen via ett gemensamt administrationsverktyg. Under hösten anordnades en träff för de kommunala kontaktpersonerna för en gemensam diskussion kring hur arbetet med att få fler ur den utökade målgruppen att genomföra kursen kan utvecklas. CSO håller på att ta fram en gemensam beställningsportal genom vilken kommunerna kan beställa informationsmaterial om SO på olika språk, för att säkra att alla kommuner har information om SO och hur anmälan till kursen görs för den utökade målgruppen.

Vad gäller utmaningar så finns alltså viss utvecklingspotential gällande samarbetet mellan kommun och arbetsförmedling på lokal nivå. Trots att mycket flexibla kursupplägg erbjuds krockar SO ändå i vissa fall med andra insatser i etableringsplanen.

Vi bedömer att pågående utvecklingsarbete under ledning av CSO sammantaget kommer att leda till ytterligare ökad kvalitet i genomförandet av samhällsorienteringen i länet.

Länsstyrelsens avslutande kommentarer

Länsstyrelsen ser att det finns behov av att diskutera vikten av en röd tråd angående samhällsinformation/samhällsorientering som ges till asylsökande/nyanlända, av olika aktörer och vid olika tidpunkter. Hur kan vi kvalitetssäkra informationen som kommuniceras till den asylsökande/nyanlända, vilken information behöver ges vid vilket tillfälle samt vilken information behöver upprepas?

Bland annat med anledning av ovanstående är det av största vikt att det inrättas en nationell samordnare för samhällsorientering, vilket länsstyrelserna har lyft

återkommande i den årliga SO-rapporten. Kommunerna brottas med liknande utmaningar och behöver stöd från den nationella nivån för att kunna erbjuda en likvärdig och högkvalitativ SO för alla nyanlända. Den enskilt viktigaste faktorn för att ha en hög kvalitet på kursen är samhällskommunikatörerna, därför behövs en gemensam och nationell utbildningsplattform, vilket nu håller på att tas fram i projektform inom ramen för MILSA utbildningsplattform. Vidare efterfrågar kommunerna ett nationellt framtaget och kvalitetssäkrat material för vidare kunskapsinhämtning efter kurslut, en nationellt framtagen metodbank för de olika kursblocken inom SO samt nationellt stöd och instruktioner kring hur man inom kursen kan belysa och diskutera så kallade känsliga ämnen på ett bra sätt.

Slutligen kan nämnas att det har visat sig vara inte bara praktiskt och kvalitetsmässigt lönsamt för kommunerna i Stockholms län att samverka, utan även ekonomiskt. De senaste åren har Centrum för Samhällsorientering inte fakturerat kommunerna för årets alla tolv månader eftersom kostnaden per individ har varit lägre än den statliga ersättning kommunerna får.

Beslut i detta ärende har fattats och godkänts digitalt av Åsa Ryding. I den slutgiltiga handläggningen av ärenden har även deltagit Karina Uddén och Anne Öster, föredragande.